

УДК 327.56:327.53(477.7)

DOI: 10.60022/3(6)-14S

Янін Олексій Ігорович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри політології та міжнародних відносин
Національний університет «Львівська Політехніка», Україна

Yanin Oleksii

PhD student at the Department of Political Science and International Relations
Lviv Polytechnic National University, Ukraine
ORCID: 0009-0003-4263-3519

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНОГО КРИМУ

Анотація. У статті досліджено фактори, що визначають особливості формування реінтеграційної моделі тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим. З'ясовано, що реінтеграція за своєю природою є багатовимірною та охоплює безпекові, політико-інституційні, соціально-демографічні, економічні, інформаційно-комунікаційні та міжнародно-політичні аспекти. Досліджено, що окреслені фактори вибудовують комплексну взаємозалежну систему та не функціонують ізольовано. Обґрунтовано, що в межах аналізованих напрямків, базовою передумовою їх реалізації є безпековий компонент. Визначено специфіку кримського контексту, що проявляється у високому рівні мілітаризації Чорноморського регіону, суттєвих демографічних трансформаціях та тривалості інформаційної ізоляції та спотворення суспільної свідомості пропагандою. Запропоновано ієрархічний підхід до систематизації факторів реінтеграції, який відображає їх послідовність та рівень впливу на реалізацію державної політики. У підсумку доведено необхідність комплексного підходу до формування державної політики реінтеграції з урахуванням як внутрішніх, так і зовнішніх чинників на прикладі міжнародних кейсів, а також висвітлено ключові вектори та інструменти забезпечення стійкості реінтеграційних процесів.

Ключові слова: реінтеграція, Автономна Республіка Крим, анексія, тимчасово окуповані території, деокупація, територіальна цілісність, постконфліктне відновлення, національна консолідація.

FACTORS SHAPING THE REINTEGRATION MODEL OF THE TEMPORARILY OCCUPIED TERRITORY OF CRIMEA

Abstract. This article offers a comprehensive analysis of the factors shaping the model of reintegration of the temporarily occupied territory of the Autonomous Republic of Crimea. Reintegration is understood as a complex and multidimensional process that goes beyond the restoration of territorial control and includes the re-establishment of legal, political, socio-economic, and humanitarian frameworks within the state.

The study shows that this process is driven by a system of interrelated factors, including security, political and institutional, socio-demographic, economic, informational, and international dimensions. These factors do not operate in isolation; rather, they interact and reinforce one another, shaping the overall effectiveness of state policy. The study also substantiates the hierarchy of these factors, reflecting their relative significance and sequence in the implementation of reintegration policy. Particular attention is paid to the specific features of Crimea, such as its strategic geopolitical position, extensive militarization, demographic shifts, and prolonged information isolation.

The security dimension is identified as a key precondition for reintegration, as ensuring physical safety, demilitarization, stabilization, and border control creates the basis for restoring governance, economic activity, and population return. At the same time, political and legal factors play a central role in rebuilding institutions and ensuring the rule of law, especially in the context of transitional justice.

Socio-demographic processes, including migration and social differentiation, affect long-term stability and require policies aimed at restoring trust and strengthening social cohesion. Economic recovery,

infrastructure rebuilding, and the regulation of property rights form the material foundation for sustainable reintegration, while attracting investment remains a significant challenge.

The informational dimension is also crucial, given the impact of propaganda and identity transformation, which calls for the restoration of the media space and educational environment. In addition, international support and sanctions are highlighted as important external factors influencing reintegration outcomes.

The article concludes that effective reintegration requires a comprehensive and balanced approach that takes into account the interdependence of all these factors, which is further supported by the analysis of international reintegration cases.

Keywords: *reintegration, Autonomous Republic of Crimea, temporarily occupied territories, deoccupation, security, transitional justice, post-conflict recovery.*

Постановка проблеми. Реінтеграція тимчасово окупованих територій є одним із важливих питань сучасної державної політики України, зокрема, з огляду на комплекс безпекових, правових, політичних, соціальних, економічних та інформаційних аспектів відновлення суверенності. Ця проблема набуває особливої актуальності та складності у контексті Автономної Республіки Крим, що зумовлено тривалістю та глибиною трансформацій, яких зазнав півострів опісля незаконної окупації та анексії в 2014 році.

Процес реінтеграції не обмежується поверненням формального контролю над територією. Сутність його реалізації полягає у відновленні ефективного функціонування державних інститутів, поверненні населення деокупованих територій у правове поле України, формуванні суспільної довіри до влади та створенні умов для сталого соціально-економічного розвитку.

Часті інституційні зміни на державному рівні теж не завжди позитивно впливають на політику щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій, зокрема, у січні 2025 року Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України було трансформовано та перейменовано на Міністерство національної єдності України. Важливою умовою реінтеграції деокупованих територій України є комплексний підхід на національному та міжнародному рівнях щодо визначення ключових принципів, на яких базуватиметься процес реінтеграції.

Тому, виникає необхідність у науковому осмисленні сукупності чинників, які визначатимуть зміст та динаміку реінтеграції тимчасово окупованих територій, зокрема, Криму, а також у встановленні їх взаємозалежності та ієрархії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні науковці розглядають реінтеграцію як складний багатовимірний процес, що уособлює політико-правові, економічні, безпекові, соціальні, гуманітарні та інформаційні компоненти (Осипчук А. [17], Селіхов Д. [1]). Цінним є напрацювання Ржевської Н. щодо моделей реінтеграції окупованих територій, аналізу світового досвіду та можливостей для України [25].

Водночас, більшість існуючих підходів мають фрагментарний характер та, здебільшого, зосереджуються на окремих аспектах досліджуваної проблеми, зокрема правовому забезпеченні реінтеграційного процесу (Мінакова Є. [7]), а також питаннях анексії та окупації (Різнюк С. [3]). Вагомий пласт наукових праць присвячено безпековому виміру, а саме мілітаризації Криму та її впливу на регіональну стабільність (напрацювання Atlantic Council [4], Фланган С. та Чіндеа І. [5]). Окремо розглядаються питання постконфліктного врегулювання, правосуддя перехідного періоду та захисту прав людини (Бущенко А., Гнатовський М. [9], Мельниченко (Дерунець) Н. [10]).

Окремі дослідники наголошують на необхідності врахування контекстуальних факторів, зокрема демографічних змін, міграційних процесів та трансформації соціального середовища на тимчасово окупованих територіях Криму (Центр журналістських розслідувань [13], ресурси Mind.ua [14] та Крим. Реалії [15], ІОМ [16]). Також акцентується увага на обмеженні прав і свобод людини, інформаційній ізоляції та зміні ідентичності населення (моніторингові дослідження ОБСЄ [21], Управління ООН з прав людини [22]). Попри значну кількість досліджень, відсутній комплексний підхід у вивченні реінтеграції як невід'ємного елементу національної стратегії, спостерігається нестача узагальнених підходів, які б інтегрували всі зазначені аспекти у єдину модель реінтеграції.

Емпіричний базис наукового дослідження формують нормативно-правові акти національного та міжнародного рівнів, що визначають правові рамки відновлення територіальної цілісності та захисту прав громадян (Конституція України [8], Закон України № 1207-VII [11], Закон України № 1616-IX [18], міжнародні конвенції [12]); аналітичні матеріали, звіти міжнародних організацій і стратегічні документи (Кримської платформи [20], Ради ЄС [24], Світового Банку [26], ООН [27]), які також дозволили оцінити зовнішньополітичний вимір та перспективи деокупації. Використання медіа та аналітичних публікацій сприяло відображенню актуальних соціальних, демографічних і гуманітарних

процесів на півострові.

Таким чином, поєднання наукових, нормативних та аналітичних джерел забезпечило комплексне розуміння процесів реінтеграції, інтегруючи правові, безпекові, соціально-економічні та гуманітарні аспекти. Реінтеграція окупованих територій повинна бути спрямована на захист прав людини і зв'язок України з окупованими територіями. Водночас, відсутність комплексного дослідження процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій негативно впливає на державну політику та формування механізму та моделі реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Мета статті полягає у систематизації ключових факторів формування моделі реінтеграції тимчасово окупованого Криму, аналізі їх взаємозв'язків та впливу на відновлення безпекового середовища, державного управління, економіки та соціальної стабільності в регіоні, а також в обґрунтуванні ієрархічної моделі на основі визначених критеріїв з оглядом міжнародного досвіду.

Наукова новизна дослідження полягає в удосконаленні наукових підходів у дослідженні процесу реінтеграції тимчасово окупованих територій, розробці ієрархічної моделі факторів реінтеграції тимчасово окупованого Криму, яка, на відміну від існуючих підходів, передбачає не лише їх класифікацію, але й визначення причинно-наслідкових зв'язків та послідовності впливу на процес відновлення державності. Запропонований підхід дозволяє інтерпретувати реінтеграцію як структурований багаторівневий процес, у рамках якого фактори формують взаємопов'язану систему з чітко визначеною ієрархією та функціональною роллю кожного елемента.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних методів для аналізу чинників реінтеграції тимчасово окупованих територій. Системний підхід дозволив розглянути реінтеграцію як багатовимірний процес взаємодії різних факторів. Структурно-функціональний метод застосовувався для визначення структурних компонентів реінтеграції тимчасово окупованих територій. Компаративістський та метод кейс-стаді застосовувались для аналізу міжнародного досвіду реінтеграції з метою виявлення закономірностей реалізації факторів у різних контекстах. За допомогою методів синтезу, абстрагування, індукції та дедукції обґрунтовано ієрархію факторів формування моделі реінтеграції, а також зроблено відповідні висновки.

Виклад основного матеріалу. Формування моделі реінтеграції тимчасово окупованих територій є складним процесом і передбачає сукупність умов та обставин, що визначають можливості, темпи й ефективність повернення відчужених територій до правового, політичного, соціально-економічного та культурного простору держави [1]. Слід зазначити, що фактори можуть мати як сприятливий, так і стримувальний вплив: стимулювати реінтеграцію чи ускладнювати її. Вони визначаються як контекстом конфлікту й окупації, так і умовами постокупаційного періоду.

У наукових дослідженнях для аналізу складних соціально-політичних явищ широко використовується класифікація факторів за різними критеріями. Таке розмежування дозволяє систематизувати контекст і взаємозв'язки, що визначають процес реінтеграції. Тому, можна запропонувати таку класифікацію факторів. За походженням виділяють: внутрішні фактори, сформовані всередині держави (соціально-економічна структура, політичні інститути та рівень довіри громадян), та зовнішні фактори – пов'язані із впливом міжнародних партнерів, обмежень, санкцій, дипломатичного тиску, міжнародної допомоги та загальним контекстом глобальної безпеки. За природою – об'єктивні фактори, а саме ті, що не залежать безпосередньо від дій суб'єктів політики, як от: географічне положення, демографічна структура після тривалого конфлікту, наслідки руйнування інфраструктури, а також суб'єктивні, визначені людськими діями, оцінками та рішеннями – інформаційні наративи, політичні рішення щодо амністії чи люстрації тощо. За часовою ознакою фактори слід поділяти на довгострокові, котрі впливають на стабільність і стійкість реінтеграції протягом наступних років (економічне відновлення, відновлення довіри, трансформація ідентичностей), та короткострокові, важливі у перші місяці або роки після деокупації (безпекові заходи, забезпечення базових потреб населення). Цей підхід до класифікації факторів дозволяє систематизувати їх вплив і конкретніше виділити сферу дії кожної групи у рамках підготовки моделі реінтеграції.

Запропонована класифікація виконує як описову функцію, так і слугує аналітичним підґрунтям для їх подальшого впорядкування в межах ієрархічної моделі, що дозволяє перейти від констатації їх наявності до визначення функціональної ролі та пріоритетності у процесі реінтеграції.

Характерною ознакою факторів є їх взаємозалежність, за якої жоден із них не розглядається ізольовано, оскільки їхній вплив формується у межах складної системи взаємодій. Крім того, взаємодія факторів має причинно-наслідковий характер та проявляється у їх послідовному та взаємопідсилювальному впливі. Наприклад, безпекова ситуація безпосередньо визначає можливість функціонування державних інституцій, тоді як їх ефективність впливає на рівень довіри населення. Формування довіри сприяє соціальній стабільності, яка створює передумови для економічного відновлення. Економічна стабілізація, у свою чергу, підсилює легітимність державної влади та знижує

ризика соціальної напруги. Таким чином, фактори формують динамічну систему взаємодії, де кожен елемент опосередковано впливає на ефективність інших.

Кримський півострів має низку специфічних характеристик, що істотно впливають на формування моделі його реінтеграції. По-перше, Крим вирізняється стратегічним і геополітичним значенням, що зумовлює його роль у системі міжнародної безпеки [2]. По-друге, тривалий період окупації спричинив суттєві демографічні зміни, які вплинули на соціальну структуру регіону. По-третє, відбулася масштабна мілітаризація території, що створює додаткові безпекові ризики. А інформаційна ізоляція, зі свого боку, посприяла формуванню альтернативних ідентичностей та наративів [3].

У цій системі факторів безпековий компонент, на нашу думку, відіграє визначальну роль, оскільки саме він задає підґрунтя, на якому формуються базові умови для реалізації інших напрямів реінтеграції. Після 2014 року Крим перетворився на потужний військовий плацдарм та форпост, що супроводжувалося нарощуванням військової присутності росії, розміщенням значної кількості військової техніки (сучасних систем протиповітряної оборони, ракетних комплексів, авіації, військово-морських сил), будівництвом оновлених військових об'єктів та, відповідно, зміною безпекового балансу в Чорноморському регіоні, про що свідчать дані міжнародно-аналітичних центрів Atlantic Council [4] та RAND Corporation [5]. У постдеокупаційний період це вимагатиме впровадження комплексу заходів, спрямованих на демілітаризацію території (ліквідацію та перепрофілювання військових об'єктів, утилізація боєприпасів), гуманітарне розмінування (за стандартами Служби ООН з питань протимінної діяльності (UNMAS) та міжнародних настанов (IMAS), контроль за озброєнням та відновлення державного кордону (у контексті Криму – сухопутного та морського, відповідно до норм Конвенції ООН з морського права від 1982 року) [6]. Без належного забезпечення безпеки населення і території неможливе відновлення необхідного функціонування суспільства – проведення виборів, відновлення судочинства, повернення внутрішньо переміщених осіб та запуск економічних процесів. Отже, безпековий компонент є фундаментальним, адже створює передумови для вибудовування системи реінтеграції.

Водночас важливу роль відіграють політико-інституційні та правозастосовні фактори, що визначають здатність держави забезпечити ефективне управління територією після її повернення. Йдеться про відновлення територіальних органів центрального апарату, механізмів місцевого самоврядування, судової системи та правоохоронних структур [7, с. 829]. Відповідно до статті 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу, а статті 140-146 підтверджують, що місцеве самоврядування є гарантованою формою публічної влади [8]. Важливо забезпечити поступовість без негайного та тотального перезавантаження, оскільки ігнорування підготовчого етапу може призвести до управлінської дестабілізації.

Іншим, особливо складним є питання перехідного правосуддя, покликане забезпечити баланс між притягненням до відповідальності за порушення прав людини та необхідністю збереження соціальної стабільності [9, с. 455, 577]. Згідно із підходами ООН щодо механізмів стабілізації у постконфліктних суспільствах, застосування перехідного правосуддя є необхідною умовою для врегулювання наслідків масових порушень прав людини, [10, с. 452-454]. У контексті Криму, критичного значення набуває не лише покарання винних, а й відновлення довіри суспільства до правової системи України. Суттєвим викликом є визначення меж відповідальності в умовах масової вимушеної взаємодії населення із окупаційними структурами, що потребує чіткої диференціації: активна участь у репресивних діях, управлінська співпраця чи вимушене виконання професійних функцій.

З іншого боку, складнощі, пов'язані із масивом рішень, ухвалених окупаційною владою у сфері цивільних, сімейних та майнових правовідносин. Відповідно до статті 11 Закону України «Про правовий режим тимчасово окупованої території» 2014 року діяльність таких органів визнається незаконною та суперечить принципам державного суверенітету, однак ігнорування їх актів може призвести до правової невизначеності [11]. Міжнародне гуманітарне право, а саме Женевські конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 року допускають збереження дії норм, необхідних для забезпечення повсякденного життя цивільного населення [12]. Це відкриває можливість застосування спеціального механізму визнання юридичних фактів без легітимації окупаційного режиму. Йдеться про реєстрацію народжень та смертей, укладання шлюбів та визнання окремих майнових актів. Таким чином, урахування цих факторів під час формування моделі реінтеграції дає змогу мінімізувати ризик численних правових колізій та забезпечити захист добросовісних осіб.

Соціально-демографічні та гуманітарні фактори визначають якість та стійкість реінтеграції у довготривалій перспективі. Зафіксований міграційний притік населення після 2014 року (близько 200 тис. осіб) [13] та зміна демографічної структури більше ніж на 35% свідчать про суттєву трансформацію соціального середовища регіону [14]. Паралельно, інтернет-ресурс «Крим.Реалії» демонструє ситуацію щодо природного скорочення населення унаслідок зниження народжуваності та зростання смертності

[15]. Це схиляє до твердження, що окреслена категорія факторів виступає не похідним, а самостійним елементом моделі реінтеграції, який безпосередньо впливає на її довгострокову стійкість та визначає необхідність адаптації державної політики до нової соціальної реальності. Також після 2014 року велика кількість кримчан зазнала примусової паспортизації РФ – часто в умовах обмеженого вибору чи під адміністративним тиском. Це зумовлює правові складнощі щодо громадянства, доступу до соціальних прав та участі у політичних процесах після повернення території під юрисдикцію України. Врегулювання питань такого характеру має базуватися на принципах захисту прав громадян України та індивідуалізації підходів щодо оцінки обставин набуття такого громадянства. Важливо наголосити, що надмірна формалізація підходів у врегулюванні окреслених питань може призвести до масового виключення осіб із правового поля України та негативно порушувати стабільність.

Окремої уваги заслуговує проблематика внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що стала системною складовою української державної політики. Дані Міжнародної організації з міграції (МОМ) за 2025 рік демонструють перебування в Україні близько 3,7 млн. ВПО, що відображає масштаби внутрішніх міграційних процесів унаслідок війни росії проти України [16]. Незважаючи на те, що цифра охоплює всі постраждалі українські регіони, можемо спостерігати потенційний обсяг соціального навантаження у випадку повернення населення на деокуповані території.

Важливими аспектами є також проблема соціальної поляризації та питання корінних народів. Різні етнічні групи мають відмінний досвід проживання під окупацією, що може впливати на їх ставлення до держави та реалізованої політики. У зв'язку із цим, особливого значення набувають заходи, спрямовані на відновлення довіри, розвиток діалогу та забезпечення соціальної інтеграції [17]. Поряд із цим, особливе значення для реінтеграції Криму має кримськотатарський народ, визнаний на законодавчому рівні корінним народом України відповідно до Закону України «Про корінні народи України» 2021 року [18]. З огляду на історичну «травму», набутий досвід відстоювання ідентичності, культури та самобутності, врахування його інтересів, забезпечення прав та участі у прийнятті рішень є важливою умовою формування інклюзивної моделі реінтеграції.

Економічні та інфраструктурні фактори формують матеріальну основу реінтеграції. Після анексії економіка Криму зазнала глибоких трансформацій, зумовлених втратою доступу до українських ринків, санкційною ізоляцією з боку провідних держав, скороченням інвестиційних ресурсів та зміною зовнішньополітичних зв'язків [19, с. 33-36]. За даними станом на 2020 рік, ці процеси призвели до скорочення економічно-активного населення з 921,8 тис. до 889,1 тис. осіб, а також «затухання» економічної динаміки. У результаті посилилась залежність регіону від фінансування держави-окупанта та субсидій, обмежився доступ до сучасних технологій і капіталу, що знизило привабливість Криму як економічного майданчика. Санкційний тиск ускладнив логістичні процеси, зокрема обмежив використання потенціалу портової інфраструктури через уникнення іноземними компаніями комерційних операцій, пов'язаних із ризиком порушення санкційного режиму.

Складним викликом є регулювання прав власності на нерухомість, землю, підприємства та інші активи, зміни щодо яких відбуваються під час окупації. Як відомо, юридичні акти адміністрації держави-агресора щодо передачі власності не мають сили в українському правовому полі, що створює невизначеність як для власників, так і потенційних інвесторів. Відновлення правопорядку у сфері власності потребуватиме створення чітких механізмів захисту прав добросовісних набувачів, ефективних процедур щодо вирішення спорів та проведення ретельного аудиту.

З огляду на деградацію інфраструктури Криму внаслідок ізоляції та обмеженого фінансування, економічне відновлення вимагатиме реалізації спеціальних державних програм, спрямованих на стимулювання інвестицій, розвиток підприємництва, залучення технологій і модернізацію виробничих секторів. Такий підхід має поєднувати внутрішні ініціативи з глобальною підтримкою, зокрема фінансовими та технічними інструментами, партнерськими проектами й участю міжнародних донорів з метою стабілізації економіки півострова, що відображено у Стратегії відновлення Криму після деокупації 2021 року [20].

Інформаційно-комунікаційні та ідентифікаційні фактори безпосередньо впливають на сприйняття інтеграційних процесів населенням. Тривала інформаційна ізоляція Криму після 2014 року та домінування російської пропаганди призвели до формування альтернативних уявлень про політичну реальність і створення образу України як «зовнішнього суб'єкта». Незалежні українські та кримськотатарські засоби масової інформації були витіснені або припинили свою діяльність унаслідок повної інтеграції півострова в медійний простір держави-агресора. Моніторингові звіти ООН [21] та ОБСЄ [22] за 2014-2023 роки неодноразово фіксували обмеження свободи слова, переслідування журналістів і блокування альтернативних джерел інформації. Це створює додаткові труднощі для відновлення довіри до української держави та її інституцій. Відповідно, особливого значення набуває відновлення інформаційного простору, розвиток незалежних медіа, реформування освітньої системи

та формування спільної громадської ідентичності. Важливо, що ці процеси мають здійснюватися поступово, із урахуванням соціальної чутливості та необхідності уникнення конфліктів.

Чутливим є питання мовної та громадянської ідентичності у кримському контексті. Тривале домінування російської мови у публічному просторі та інституційні обмеження використання української та кримськотатарської мов вплинули на культурний баланс в регіоні. У процесі реінтеграції важливо поєднати мовну політику з гарантіями прав національних меншин і корінних народів. Формування громадянської ідентичності має ґрунтуватись не лише на мовному чиннику, а й на забезпеченні рівності прав, правової визначеності та участі в суспільному житті.

Міжнародно-політичні фактори формують зовнішні умови та визначають темпи реінтеграції тимчасово окупованого Криму. Міжнародна підтримка України, санкційний режим і дипломатичні механізми відіграють важливу роль у стримуванні агресії та забезпеченні ресурсів для відновлення. Ключовою засадою позиції міжнародної спільноти є політика невизнання спроби анексії Криму. Починаючи з 2014 року, Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюції, які підтверджують територіальну цілісність України та засуджують мілітаризацію півострова, формуючи міжнародно-правову рамку для легітимізації питань деокупації [23].

Вагому роль також відіграє санкційна політика (персональна та секторальна) і загальна позиція ЄС, США, держав-учасниць «Великої сімки» та більшості інших країн світу. Вона охоплює заборону інвестицій у Крим, обмеження експорту технологій, фінансові обмеження, а також персональні санкції щодо посадових осіб держави-агресора. Станом на 2024-2026 роки ЄС регулярно продовжує «кримський пакет» обмежень, а США застосовують санкції відповідно до законодавства, зокрема CAATSA [24]. Геополітична кон'юнктура також включає внутрішні процеси у самій росії, позиції держав Глобального Півдня та загальний стан міжнародного правопорядку.

Як вже зазначалося, Крим має визначальне значення для контролю над Чорноморським регіоном. Мілітаризація півострова після окупації не лише змінила баланс безпеки, а й стала чинником ширшого протистояння між росією та Заходом. У цьому контексті роль НАТО полягає в посиленні присутності у регіоні та підтримці обороноздатності України. Незважаючи на те, що Україна не є членом Альянсу, практична співпраця та військова допомога впливають на безпечове середовище, в межах якого можливе вирішення кримського питання.

Окремим механізмом є Кримська платформа – багатосторонній формат для консолідації міжнародних зусиль щодо деокупації та реінтеграції Криму, започаткований у 2021 році. Декларації, ухвалені на самітах Платформи за 2021-2025 роки фіксують підтримку учасників у процесі реінтеграції, а також їхні зобов'язання щодо дотримання санкційного режиму проти держави-окупанта [20].

Водночас ефективність зазначених факторів залежить від узгодженості позицій міжнародних партнерів і загальної геополітичної ситуації. Отже, умови для реінтеграції формуються не лише на двосторонньому рівні Україна-росія, а й у ширшій системі міжнародних відносин. З метою узагальнення взаємозв'язків між визначеними факторами доцільним є їх розгляд крізь призму ієрархії впливу, що дозволяє встановити рівень їхньої визначальності у процесі реінтеграції. Такий підхід дає змогу не лише систематизувати фактори, але окреслити логіку їх послідовної реалізації у державній політиці.

Таблиця 1

Ієрархія факторів формування моделі реінтеграції тимчасово окупованого Криму

Рівень пріоритетності	Група факторів	Зміст факторів	Значення для реінтеграції
Рівень I. Базовий	Безпеківі	Демілітаризація, розмінування, контроль над держ. кордоном, стабілізація безпекового середовища	Створення первинних умов для старту реінтеграції, функціонування держустанов, виборів, економічного відновлення
	Міжнародно-політичні	Міжнародна підтримка, санкції, дипломатичний тиск, гарантії безпеки	Формування зовнішніх умов деокупації, вплив на баланс сил у регіоні, визначення політичних можливостей реалізації стратегії реінтеграції
Рівень II. Системотворчий	Політико-інституційні та правозастосовні	Відновлення органів влади, перехідне правосуддя, правове врегулювання актів окупаційної влади, відновлення виборчого процесу	Забезпечення інституційної спроможності, формування правової основи функціонування
	Економічні та інфраструктурні	Відновлення економіки, вирішення питань власності, реконструкція критичної інфраструктури, інвестиційне заохочення	Створення матеріальної основи для стабілізації регіону, сприяння соціально-економічній інтеграції населення

Продовження таблиці 1

Рівень III. Соціально-стабілізаційний	Соціально-демографічні та гуманітарні	Демографічні зміни, міграційні процеси, соціальна адаптація населення, права корінних народів	Визначення рівня соціальної стабільності, формування довіри до держави
	Інформаційно-комунікаційні та ідентифікаційні	Подолання наслідків пропаганди, відновлення інфопростору, реконструкція освіти, формування громадської ідентичності	Сприяння відновленню гуманітарного простору, інтеграція населення у політичну та культурну систему України

Джерело: складено автором

Представлена у Таблиці 1 ієрархія факторів відображає як теоретичну систематизацію, так й логіку їх практичної взаємодії у реінтеграційному процесі. Її побудова базується на критеріях первинності впливу, системотворчої ролі, часової пріоритетності та здатності забезпечувати довгострокову стабільність. Так, безпекові та міжнародно-політичні фактори формують базовий рівень, що визначає можливий перехід до наступних етапів; політико-інституційні, правозастосовні, економічні та інфраструктурні забезпечують функціональне відновлення; коли соціально-демографічні, гуманітарні, інформаційно-комунікаційні та ідентифікаційні чинники відіграють вирішальну роль в досягненні стійкості та незворотності процесів реінтеграції.

Запропонована ієрархія обґрунтовується міжнародним досвідом реінтеграції, який дозволяє простежити закономірності взаємодії окреслених факторів у різних політико-правових та безпекових контекстах.

Ефективність швидкої політико-правової інтеграції, що забезпечила відновлення інституційної цілісності держави у стислі терміни, однак із супроводом суттєвих соціально-економічних дисбалансів (наслідки яких були відчутні навіть через 30 років, незважаючи на економічні «вливання») демонструє кейс об'єднання Німеччини (ФРН і НДР) у 1990 році [2, с. 52]. Це безпосередньо вказує на обмеженість підходів, зосереджених здебільшого на інституційному рівні без належного врахування довгострокових соціальних факторів. Натомість у Боснії та Герцоговині, із укладенням Дейтонської угоди у 1995 році, досягнення територіальної цілісності було забезпечено шляхом інституційного компромісу, який дозволив стабілізувати безпекову ситуацію та сформувати базові механізми державного управління, але водночас зумовив тривалу фрагментацію політичної системи, обмежену ефективність інституцій та залежність від міжнародного управління [25, с. 98].

З іншого боку, досвід Косово з 1999 року та подальшою трансформацією після 2008 року підтверджує визначальну роль міжнародно-політичного фактора, оскільки стабілізаційні процеси значною мірою відбувалися за участю міжнародних організацій та контингенту (міжнародне адміністрування відповідно до Резолюції Ради Безпеки ООН № 1244 (1999) [2, с. 54]. Це сприяло формуванню базових інституцій та підтриманню безпекової ситуації в регіоні, проте не забезпечило повної політичної консолідації, що підкреслює залежність результатів від узгодженості внутрішніх та зовнішніх чинників. У цьому контексті, найбільш збалансований підхід демонструє кейс провінції Ачех в Індонезії після мирного договору 2005 року, де поєднання безпекових заходів, політичної автономізації та економічного відновлення забезпечило досягнення стабільності та різке зниження рівня насильства та успішну інтеграцію колишніх учасників конфлікту у політичний процес, що підтверджується звітами Світового Банку [26].

Водночас приклад Кіпру (з 1974 року – дотепер) відображає ризики затяжної реінтеграції, особливо в умовах відсутності узгодженості між ключовими факторами, незважаючи на тривалу міжнародну залученість [2, с. 55]. Згідно із Резолюцією Ради Безпеки ООН № 353 (1974) та матеріалами Контингенту Збройних сил ООН з підтримання миру на Кіпрі (UNFICYP) зберігається тривалий поділ території та брак комплексного політичного врегулювання [27].

Таким чином, міжнародний досвід ілюструє, що результативність реінтеграційних процесів визначається узгодженою взаємодією чинників, а не їх ізольованістю.

Висновки. Реінтеграція тимчасово окупованого Криму є складним і багатовимірним процесом, що визначається взаємодією безпекових, політико-правових, соціально-демографічних, економічних, інформаційних та міжнародно-політичних факторів. Досліджено, що їхній вплив має системний характер і не може розглядатися ізольовано, оскільки саме взаємозалежність чинників формує реальні умови реалізації державної політики реінтеграції.

Встановлено, що ключову роль у цьому процесі відіграє безпековий компонент, який створює базові передумови для функціонування державних інституцій, відновлення економіки та повернення населення. Без належного безпекового середовища неможливе ефективне впровадження політико-інституційних механізмів, зокрема відновлення органів державної влади, функціонування судової

системи та реалізації інструментарію перехідного правосуддя. Водночас політико-інституційні та економічно-інфраструктурні фактори забезпечують практичну реалізацію реінтеграції, формуючи організаційно-правову та матеріальну основу відновлення державності. Їх ефективність безпосередньо впливає на здатність держави забезпечити стабільність та передбачуваність процесів трансформації у постокупаційний період. Соціально-демографічні та гуманітарні фактори визначають довгострокову стабільність реінтеграції, оскільки саме вони впливають на рівень довіри населення та формування громадянської ідентичності, тоді як міжнародна підтримка забезпечує необхідні зовнішні умови для реалізації державної реінтеграційної стратегії.

Важливим результатом дослідження є обґрунтування ієрархічної структури факторів реінтеграції, побудованої на критеріях первинності впливу, системотворчої ролі, часової пріоритетності та здатності забезпечити довгострокову стабільність, яка дозволяє розглядати цей процес як послідовний та багаторівневий. Продемонстровано, що безпекові та міжнародно-політичні фактори формують базовий рівень, який визначає можливість переходу до наступних етапів. Політико-інституційні, правозастосовні та економічно-інфраструктурні чинники забезпечують функціональне відновлення державності, тоді як соціально-демографічні, гуманітарні та інформаційно-ідентифікаційні фактори відіграють ключову роль у досягненні довгострокової стабільності. Така ієрархія відображає логіку поступового розгортання реінтеграційного процесу та дозволяє більш чітко визначити пріоритети державної політики.

Аналіз міжнародного досвіду підтверджує, що результативність реінтеграції залежить не від домінування конкретного фактора, а від їх комплексності взаємодії та послідовної реалізації, що корелює із запропонованою ієрархією та підсилює її аналітичну обґрунтованість.

У підсумку, ефективна реінтеграційна модель Криму потребує комплексного та системного підходу, що передбачає узгоджене врахування всіх груп факторів та їх взаємозв'язків, а також послідовність реалізації заходів відповідно до їхньої ієрархічної значущості. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці прикладних сценаріїв реінтеграції, кількісній операціоналізації визначених критеріїв ієрархізації, а також у поглибленому аналізі механізмів перехідного правосуддя та соціальної інтеграції населення.

Література

1. Селіхов Д. Теоретико-правова характеристика поняття «реінтеграція тимчасово окупованих територій». Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал. 2024. № 2 (129). С.25-30.
2. Янін О. Моделі реінтеграції тимчасово окупованого Криму. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2025. № 09. С. 47-57. DOI: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.09.047> (дата звернення: 28.03.2026).
3. Різник С. Окупація й анексія Криму. Енциклопедія Сучасної України, Том 24. URL: <https://esu.com.ua/article-74519> (дата звернення: 29.03.2026).
4. The Militarization of Crimea under Russian Occupation. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/the-militarization-of-crimea-under-russian-occupation/> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Flangan S., Chindea I. Russia, NATO, and Black Sea Security Strategy Regional Perspectives from a 2019 Workshop. RAND. URL: https://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF405.html (дата звернення: 01.04.2026).
6. Five Pillars of Mine Action. Unmas.org. URL: <https://www.unmas.org/en/unmas/5-pillars-mine-action> (дата звернення: 02.04.2026).
7. Мінакова Є. Політика реінтеграції тимчасово окупованих територій України та її правові основи. Вісник кримінологічної асоціації України. 2024. Т. 1, № 31. С. 826-832. URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/230/229> (дата звернення: 28.03.2026).
8. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 03.04.2026).
9. Бущенко А., Гнатовський М. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія. РУМЕС. 2017. 592 с. URL: https://www.academia.edu/34800546/Базове_дослідження_із_застосування_правосуддя_перехідного_періоду_в_Україні_монографія (дата звернення: 04.04.2026).
10. Мельниченко (Дерунець) Н. Міжнародно-правове забезпечення постконфліктного врегулювання (на прикладі практики ООН). Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. № 69. С. 452-454. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/76.pdf> (дата звернення: 04.04.2026).

11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII : станом на 19 трав. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
12. Конвенція про захист цивільного населення під час війни (укр) : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 12.08.1949 : станом на 23 лют. 2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 05.04.2026).
13. За час окупації в Крим переселилися не менше 200 тисяч росіян – правозахисники – Центр журналістських розслідувань. Центр журналістських розслідувань. URL: <https://investigator.org.ua/ua/news-2/231396/> (дата звернення: 05.04.2026).
14. Населення Криму за 10 років російської окупації змінилося на 35%. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/news/20283125-naselennya-krimu-za-10-rokiv-rosijskoyi-okupatsiyi-zminilosya-na-35> (дата звернення: 05.04.2026).
15. Крим в демографічній ямі – Доброго ранку, Крим. Крим.Реалії. URL: <https://ua.krymr.com/a/povyny-krimu-krum-u-demografichnij-iamy/30328879.html> (дата звернення: 06.04.2026).
16. Ukraine – Returns Report – General Population Survey Round 22 (January 2026). IOM. 2026. URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-22-january-2026> (дата звернення: 06.04.2026).
17. Аналітичний звіт. Політики реінтеграції тимчасово окупованих територій: моделі, сценарії, дискусії, досвід / А. Осипчук та ін. Київ : Школа Політичної Аналітики НаУКМА, 2021. 38 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2aad6460-7b37-43f4-9498-6d3dce9149af/content> (дата звернення: 07.04.2026).
18. Про корінні народи України : Закон України від 1.07.2021 № 1616-IX : станом на 23 бер. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>.
19. Янін О. Міжнародні санкції, запроваджені через анексію Криму як інструмент впливу на Росію. Геополітика України: історія і сучасність. 2025. Т. 34. С. 33–40. URL: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/download/333292/322218> (дата звернення: 07.04.2026).
20. Стратегія відновлення Криму після деокупації. Crimea-platform.org. URL: https://crimea-platform.org/wp-content/uploads/2023/08/Stratehiia_UA.pdf (дата звернення: 07.04.2026).
21. Media freedom situation in Crimea, Ukraine, at all-time low, OSCE Representative says. OSCE. 2015. URL: <https://rfom.osce.org/fom/143861> (дата звернення: 07.04.2026).
22. Human Rights Situation During the Russian Occupation of Territory of Ukraine and Its Aftermath, 24 February 2022 to 31 December 2023. Office of the UN High Commissioner for Human Rights. URL: <https://ukraine.ohchr.org/en/human-rights-situation-during-russian-occupation-territory-ukraine-and-its-aftermath-EN> (дата звернення: 08.04.2026).
23. Ten Years of Occupation by the Russian Federation: Human Rights in the Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol, Ukraine. Office of the UN High Commissioner for Human Rights. 2024. URL: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2024/02/report/ten-years-of-crimea-occupation-by-the-russian-federation-human-rights-by-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol-ukraine/Crimea.pdf> (дата звернення: 08.04.2026).
24. Russia's illegal annexation of Crimea and the city of Sevastopol: EU renews restrictive measures until 23 June 2026. Council of European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/16/russia-s-illegal-annexation-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol-eu-renews-restrictive-measures-until-23-june-2026/> (дата звернення: 08.04.2026).
25. Ржевська Н. Моделі реінтеграції окупованих територій: світовий досвід та український варіант. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*. 2019. Vol. 1. С. 96-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahps_2019_1_12 (дата звернення: 10.04.2026).
26. Aceh : Reconstruction in a conflict environment: views from civil society, donors and NGOs. The World Bank Group. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/945981468041690542/pdf/404810IND0Aceh1nt0ISDP0no081PUBLIC1.pdf> (дата звернення: 12.04.2026).
27. Report of the Secretary-General on his mission of good offices in Cyprus. UN Digital Library. URL: https://digitallibrary.un.org/naanna/record/4085045/files/S_2025_448-EN.pdf?withWatermark=0&withMetadata=0®isterDownload=1&version=1 (дата звернення: 12.04.2026).

References

1. Selikhov, D. (2024). Teoretyko-pravova kharakterystyka poniattia «reintehratsiia tymchasovo okupovanykh terytorii» [Theoretical and legal characteristics of the concept of “reintegration of temporarily occupied territories”]. *Naukovyi visnyk Dniprovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav: Naukovyi zhurnal*, 2 (129), pp. 25-30. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2024-2-25-30> (accessed

March 28, 2026).

2. Yanin O. (2025). Modeli reintehratsii tymchasovo okupovanoho Krymu [Models of reintegration of the temporarily occupied Crimea]. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, (9), pp. 47-57. DOI: <https://doi.org/10.26693/ahpsxxi2025.09.047> (accessed March 28, 2026).

3. Riznyk S. (n.d.). Okupatsiia y aneksiia Krymu [Occupation and annexation of Crimea]. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy*. Available at: <https://esu.com.ua/article-74519> (accessed March 29, 2026).

4. Atlantic Council. (n.d.). The militarization of Crimea under Russian occupation. Available at: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/the-militarization-of-crimea-under-russian-occupation/> (accessed April 1, 2026).

5. Flanagan S., & Chindea I. (2019). Russia, NATO, and Black Sea security strategy: Regional perspectives from a 2019 workshop. RAND. Available at: https://www.rand.org/pubs/conf_proceedings/CF405.html (accessed April 1, 2026).

6. United Nations Mine Action Service. (n.d.). Five pillars of mine action. Available at: <https://www.unmas.org/en/unmas/5-pillars-mine-action> (accessed April 2, 2026).

7. Minakova Ye. (2024). Polityka reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy ta yii pravovi osnovy [Policy of reintegration of the temporarily occupied territories of Ukraine and its legal framework]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*, vol. 1 (31), pp. 826-832. Available at: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/230/229> (accessed March 28, 2026).

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (accessed April 3, 2026).

9. Bushchenko A., & Hnatovskyi M. (2017). Bazove doslidzhennia iz zastosuvannia pravosuddia perekhidnogo periodu v Ukraini [Baseline study on the application of transitional justice in Ukraine]. Kyiv: RUMES. Available at: <https://www.academia.edu/34800546> (accessed April 4, 2026).

10. Melnychenko (Derunets) N. (2022). Mizhnarodno-pravove zabezpechennia postkonfliktnoho vrehuliuvannia (na prykladi praktyky OON) [International legal support of post-conflict settlement]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu*, (69), 452-454. Available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2022/03/76.pdf> (accessed April 4, 2026).

11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). Pro zabezpechennia prav i svobod hromadian ta pravovyi rezhym na tymchasovo okupovanii terytorii Ukrainy [On ensuring rights and freedoms of citizens and legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>

12. United Nations. (1949). Convention relative to the protection of civilian persons in time of war. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (accessed April 5, 2026).

13. Tsent zhurnalistskykh rozsliduvan. (n.d.). Za chas okupatsii v Krym pereselylysia ne menshe 200 tysiach rosiian [At least 200,000 Russians relocated to Crimea during the occupation]. Available at: <https://investigator.org.ua/ua/news-2/231396/> (accessed April 5, 2026).

14. Mind.ua. (n.d.). Naseleattia Krymu za 10 rokiv rosiiskoi okupatsii zminylosia na 35% [Crimea's population changed by 35% over ten years of Russian occupation]. Available at: <https://mind.ua/news/20283125-naseleennya-krimu-za-10-rokiv-rosijskoyi-okupatsii-zminylosia-na-35> (accessed April 5, 2026).

15. Krym.Realii. (n.d.). Krym v demohrafichnii yami [Crimea in a demographic crisis]. Available at: <https://ua.krymr.com/a/novyny-krymu-krym-u-demohrafichnij-iami/30328879.html> (accessed April 6, 2026).

16. International Organization for Migration. (2026). Ukraine – Returns report – General population survey round 22 (January 2026). Available at: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-22-january-2026> (accessed April 6, 2026).

17. Osypchuk A., et al. (2021). Polityky reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii: modeli, stsennarii, dyskusii, dosvid [Reintegration policies of temporarily occupied territories: Models, scenarios, discussions, experience]. Kyiv: NaUKMA. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2aad6460-7b37-43f4-9498-6d3dce9149af/content> (accessed April 7, 2026).

18. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021). Pro korinni narody Ukrainy [On indigenous peoples of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (accessed April 7, 2026).

19. Yanin O. (2025). Mizhnarodni sanktsii, zaprovadzeni cherez aneksiuu Krymu yak instrument vplyvu na Rosiiu [International sanctions imposed due to the annexation of Crimea]. *Heopolityka Ukrainy: istoriia i suchasnist*, vol. 34, pp. 33-40. Available at: <https://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/download/333292/322218> (accessed April 7, 2026).

20. Crimea Platform. (2023). Stratehiia vidnovlennia Krymu pislia deokupatsii [Strategy for the restoration of Crimea after de-occupation]. Available at: <https://crimea-platform.org/wp-content/uploads/2023/08/Stratehiia-UA.pdf> (accessed April 7, 2026).

21. OSCE. (2015). Media freedom situation in Crimea, Ukraine, at all-time low. Available at: <https://>

rfom.osce.org/fom/143861 (accessed April 7, 2026).

22. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2024). Human rights situation during the Russian occupation of territory of Ukraine and its aftermath. Available at: <https://ukraine.ohchr.org/en/human-rights-situation-during-russian-occupation-territory-ukraine-and-its-aftermath-EN> (accessed April 8, 2026).

23. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2024). Ten years of occupation by the Russian Federation: Human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Available at: <https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/2024/02/report/ten-years-of-crimea-occupation-by-the-russian-federation-human-rights-by-the-autonomous-republic-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol-ukraine/Crimea.pdf> (accessed April 8, 2026).

24. Council of the European Union. (2025). Russia's illegal annexation of Crimea and the city of Sevastopol: EU renews restrictive measures until 23 June 2026. Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/06/16/russia-s-illegal-annexation-of-crimea-and-the-city-of-sevastopol-eu-renews-restrictive-measures-until-23-june-2026/> (accessed April 8, 2026).

25. Rzhavska, N. (2019). Modeli reintehratsii okupovanykh terytorii: svitovyi dosvid ta ukrainskyi variant [Models of reintegration of occupied territories: world experience and the Ukrainian variant]. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*, 1, 96–106. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahps_2019_1_12 (accessed: April 10, 2026).

26. Aceh: Reconstruction in a conflict environment: views from civil society, donors and NGOs. The World Bank Group. Available at: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/945981468041690542/pdf/404810IND0Aceh1nt0ISDP0no081PUBLIC1.pdf> (accessed: April 12, 2026).

27. Report of the Secretary-General on his mission of good offices in Cyprus. UN Digital Library. Available at: https://digitallibrary.un.org/record/4085045/files/S_2025_448-EN.pdf?withWatermark=0&withMetadata=0®isterDownload=1&version=1 (accessed: April 12, 2026).

Отримано: 21.04.2026

Прийнято до публікації: 31.05.2026

Опубліковано: 01.06.2026